
Saksnr: 2020/59175-13
Saksbehandlar: Marianne Bugge

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Fylkesutvalet		11.05.2021

Fråsegn til Kommuneplanen sin samfunnsdel – 2021- 2030 Sogndal kommune

Forslag til vedtak

1. Vestland fylkeskommune meiner at samfunnsdelen for Sogndal set retning på det vidare planarbeidet i kommunen, og at måla i planen svarar godt til det skildra utfordringsbiletet. Koplinga mot vidare arbeid i sektorane og med handlingsdel/økonomiplan bør verte meir tydeleg for å sikre oppfølging av planen.
2. Berekraftsmåla til FN ligg til grunn for planframlegget. Utviklingsplan for Vestland bør også leggjast til grunn for det vidare planarbeidet slik at kommunen og fylkeskommunen dreg i same retning for å oppnå berekraftsmåla.
3. Vestland fylkeskommune vil gi ros til kommunen for å ha gjennomført ein brei og kreativ medverknadsprosess som ligg til grunn for planutkastet. Det vil styrke planen å omtale dette meir.
4. Vestland fylkeskommune meiner det er positivt at det er utarbeidd overordna arealstrategi og prinsipp for økonomiplanen i planutkastet. Dette er viktig for å setje ei overordna retning på arealforvaltninga og å binde saman samfunnsdelen med arealdelen.
5. Under samfunns målet miljømedvit er klima og miljø vist som premis for alt kommunen gjer. Vi saknar kulturarvperspektivet under dette samfunns målet. Kulturarv tek opp i seg mykje av FN sin berekraftstenking og skapar ein identitet for lokalsamfunna.

Samandrag

Samfunnsdelen som er på høyring har som overordna mål Livskvalitet, Miljømedvit og Skaparkraft. Samfunns måla er gjensidig avhengig av kvarandre og krev ei heilskapleg tenking. Plandokumentet er kortfatta og oversiktleg og har fem satsingsområde: Best på oppvekst, Skapt for aktiv livsstil, Kompetansemiljø i eliteserien, Fruktbare tettstader og Utviklingslokomotiv i Sogn. Det er gjennomført ein brei medverknadsprosess som planutkastet byggjer på. Kven som har medverka, korleis og på kva måte resultata av medverknaden er bygd inn i planen bør synleggjerast i dokumentet. Planen inneheld overordna arealstrategiar og prinsipp for økonomiplanen, som skal utgjere handlingsdelen av samfunnsdelen. Etter fylkesrådmannen sin vurdering svarar planen på utfordringsbiletet i kommunen, men Utviklingsplanen til Vestland og regionale planar er ikkje tatt med som føringar. Korleis planen skal takast vidare i arbeidet med sektorstrategiar og handlingsdel/økonomiplan kjem ikkje tydeleg fram. Fylkesrådmannen har elles kommentarar til klima, jordvern, mobilitet/kollektiv, stadutvikling/ senterstruktur og kultur, idrett og inkludering.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Paal Fosdal
fylkesdirektør

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Kommunen har lagt utkast til kommuneplanen sin samfunnsdel til offentlig ettersyn. Melding om oppstart og høyring av planprogram var på høyring sommaren 2020, og vi gav innspel til planarbeidet. Både planprogram og utkast til plan er diskutert i regionalt planforum. Kommuneplanen sin samfunnsdel er kommunen sin viktigaste overordna plan. Den handlar om kva kommunen skal satse på, og vil vere førande for kommunen si verksemd.

Vedtakskompetanse: Etter «Reglement for folkevalde organ og delegering» punkt 41 om plan- og bygningslova, er det fylkesutvalet som har mynde til kome med uttale til utkast til kommuneplanen sin samfunnsdel.

Vurderingar og verknader

Kopling til utviklingsplan for Vestland fylke og FN sine berekraftsmål

Regionale planar skal leggjast til grunn i kommunalt planarbeid. Dette er viktig for at kommunen og fylkeskommunen skal kunne jobbe mot felles mål i samfunnsutviklinga. FN sine berekraftsmål synleggjer at ein må sjå summen av tiltak i samanheng for å oppnå ei berekraftig utvikling.

Fylkeskommunen vedtok regional planstrategi; utviklingsplan for Vestland i september 2020. Her er det definert 4 hovudmål med strategiar:

1. Vestland som det leiande verdiskapingsfylket og nasjonal pådrivar for eit regionalisert og desentralisert Noreg
2. Klima og miljø som premiss for samfunnsutvikling
3. Lokalsamfunn som ramme for gode kvardagsliv
4. Like moglegheiter til å delta i verdiskaping

I utviklingsplanen er det teke utgangspunkt i utfordringane for fylket, og dei fire måla for utviklinga er basert på desse. Kwart mål er knytt opp til dei tre berekraftsfærane miljømessig, sosial og økonomisk berekraft. På denne måten har ein i regional utviklingsplan søkt å fremje eit heilskapleg perspektiv på berekraftarbeidet, der alle berekraftutfordringane må sjåast i samanheng. Vi saknar ein omtale av koplinga mellom utviklingsplanen og samfunnsdelen til Sogndal i planutkastet. Det vi ser, og som vi tykkjer er positivt, er at mål, strategiar og arbeidsoppgåver som er fastsett i planutkastet til kommunen i stor grad samsvarer med våre. Det har nok mykje med at både kommunen og vi legg nasjonale forventningar til grunn, og at vi begge jobbar utifrå FN sine berekraftsmål. Det vil gjere at kommune og fylkeskommune framover kjem til å jobbe i ei felles retning, noko vi meiner er avgjerande viktig for å oppnå dei måla både kommunen og Vestland fylke har sett seg.

Samfunnsmåla er tufta på samla innspel frå innbyggjarane, og er i tillegg kommunen si konkretisering av FN sine berekraftsmål om sosial, økonomisk og miljømessig berekraft. Det er lagt vekt på samspelet mellom dei tre måla, og at ein ikkje lukkast med det eine utan å lukkast med dei to andre. Det kan vere føremålsteneleg å kopla berekraftsmåla tydelegare til samfunnsmåla for å synleggjere synergjar og ev. målkonflikter betre. Til dømes kan ein sjå føre seg at satsingsområdet «utviklingslokomotiv i Sogn» med faktorar som vekst og folketalsutvikling kan ha i seg konflikter i høve samfunnsmålet Miljømedvit, der klima og miljø skal vere eit premiss. Ei tydelegare kopling kan òg gi eit betre grunnlag for å utvikla indikatorar knytt til måloppnåing for ulike strategiar og tiltak ein set i verk.

Visjon og samfunns mål

Samfunnsdelen er delt inn i hovudelement, der visjonen «Livskvalitet og utviklingskraft i Sogn» skal vise retning for utviklinga fram til 2030, og posisjonen «Utfordrarbygda» skal setje Sogndal på kartet og vere med å styrke utviklingskrafta i alle bygdene i kommunen. Vidare har kommunen valt tre mål som skildrar samfunnet ein ønskjer seg i 2030: Livskvalitet, Skaparkraft og Miljømedvit. Dette er positive og slagkraftige signal for utviklinga av kommunen, og gir ei god råde for arbeidet.

Satsingsområde

Kap. 4 omhandlar satsingsområda. Det går fram av dokumentet at satsingsområda ligg innafor råde av dei tre samfunnsmåla som er sett, og er samla sett vurdert til å vere dei områda som gir best moglegheiter for å oppnå måla. Satsingsområda er:

Best på oppvekst
Skapt for aktiv livsstil
Kompetansemiljø i eliteserien
Fruktbare tettstader
Utviklingslokomotiv i Sogn

Dei fem satsingsområda er kort skildra, og kvart område er strukturert i tabellform med «resultat-kva ønskjer me å oppnå», som vi oppfattar som delmål, og «aktivitet - kva må gjerast for å oppnå det me ønskjer?», oppfatta som strategiar.

Under satsingsområdet «fruktbare tettstader» saknar vi strategiar for korleis samhandlinga og koplinga mellom dei ulike stadane bør vere. Kva funksjonar og kvalitetar har dei ulike stadane i kommunen, korleis utfyller dei kvarandre og kva utvikling bør satsast på i dette heilskaplege biletet. Korleis er forholdet mellom dei med tanke på mobilitet?

Dette er òg ein del av eit større tema, som vi saknar fokus på i samfunnsdelen: Korleis kan/har kommunen jobba seg godt saman. Kva ønskje og mål har kommunen for dette i 2030, kva delmål og strategiar kan føra til god samhandling og tilhøyrsløse i den nye storkommunen?

Handlingsdel

Under kap. 5 «Korleis realisere innhaldet i samfunnsplanen» står det om planhierarkiet i kommunen. Her går det fram at den lovpålagte handlingsdelen til samfunnsdelen skal vere ein del av økonomiplanen, noko plan- og bygningslova opnar for. Vidare går det fram at «*samfunnsdelen legg opp til endringar med konsekvensar for investeringar og drift av kommunen, og gjev føringar for økonomiplanarbeidet*». Det er sett opp ei liste i 26 pkt. med føringar for økonomiplanen, men vi saknar at plan-dokumentet seier noko om korleis kommunen vil jobba i høve dette, og korleis ein tenkjer å kople føringane frå samfunnsdelen til økonomiplanen. Føringane er sektorovergripande og det bør gå fram av planen korleis kommunen tenkjer å sikre at føringane vert implementert i budsjettarbeidet, kven som har ansvar for kva.

I planprogrammet til samfunnsdelen, pkt 6.2 går det fram at ein ut ifrå målsettingane ville arbeide med sektorstrategiar for kvart kommunalsjefområde. Sektorstrategiane skulle då ligga til grunn for verksemdplanar, utøving av arbeidet i sektorane og for økonomiplanarbeidet. Dette ville ha tydeleggjort og ansvarleggjort sektorane i høve oppfølging av mål i samfunnsdelen. For tydelegare kopling mellom føringane for økonomiplanarbeidet og måla og strategiane i samfunnsdelen kan ein òg vurdere å setje dei økonomiske føringane inn i tabellane i kap. 4, sortert under mål og strategiar som ligg til grunn for dei.

Arealstrategi

Under kap. 5 er det sett opp 28. punkt/prinsipp som skal ligga til grunn for arealdelen. For å gjere plandokumentet meir tydeleg på samhengane mellom mål og strategiar i samfunnsdelen og føringane for arealdelen, kan det vere føremålsteneleg å «sortere» prinsippa under satsingsområda og delmål og strategiar i kap. 4. Ein vil då få tydelegare fram kva dei ulike satsingsområda har av føringar for arealdelen.

Medverknad

Vegen fram til planutkastet har etter det vi forstår inkludert ein omfattande medverknadsprosess, kort skildra under kap. 1 «Noregs best samskapte plan?». Samfunnsplanen har ei eiga nettside, utfordrarbygda.no., der planutkastet er godt framstilt, og med moglegheiter for enkelt å gi høyringsuttale direkte kopla til nettsida. Det er flott at Sogndal har hatt, og har ambisjonar om brei medverknad for å skapa eit best mogleg grunnlag for ein omforeint plan for samfunnsutviklinga. Det hadde, slik vi ser det, vore ei styrke for planen om dette gikk tydelegare fram, og vi vil oppmoda om at kommunen oppsummerar medverknaden noko meir i planen. Kven har delteke, på kva måte og korleis er resultatata av medverknaden inkludert i planutkastet som no ligg føre.

Folkehelse

I eit folkehelseperspektiv teiknar samfunnsplanen for kommunen godt. Dette fordi det skal dykkast ned i folkehelseoversikta og få meir sikre data. Medverknad skal sikrast gjennom utvikling av ulike delplanar/tiltak. Sogndal skal bli ein samskapingskommune der stor vekt skal leggast på å jobbe tverrsektorielt. Sosial utjamning er (både direkte og indirekte) løfta fram - og ein kan lese dokumentet slik: meir/fleire treffsikke tiltak kan utformast etterkvart som ein får ei oppdatert

folkehelseoversikt i storkommunen. Med andre ord; dersom plan, framgangsmåte og tilnærming vert som skissert er dette bra i eit folkehelseperspektiv.

Klima

Klimaomstilling er godt inkludert i planen, og det går fram at kommunen vurderer klima som eit sektorovergripande tema.

Utsleppsreduksjon

Kommunen har hatt auke i klimagassutslepp dei siste åra. I kapittelet «Sogndal skal vere miljømedviten» står det at de skal kutte utsleppa i samsvar med nasjonale og internasjonale forpliktingar. Vestland fylkeskommune har i Utviklingsplanen for Vestland sett seg mål om nullutslepp innan 2030 (strategi 2.1). For å nå dette målet treng me alle kommunane med på laget, og på å jobbe mot same mål. Me oppmodar difor kommunen til å sette seg tilsvarende mål. Utsleppsmålet må talfestast med ein viss reduksjon innan eit målår. Det er og viktig at kommunen er tydeleg på kva målet gjeld- er det reduksjon innan kvotepliktig eller ikkje kvotepliktig sektor det er snakk om. Skal det takast utgangspunkt i dei direkte utsleppa, eller inkludere dei indirekte og. I tillegg bør målet om utsleppsreduksjon blir arbeida med, både for kommunen som organisasjon, men og for heile kommunen som geografisk område. Her har kommunen som samfunnsutviklar ei sentral rolle.

Kommunen har og ein negativ trend på opptak og utslepp frå skog og anna arealbruk, der det i 2015 er mindre opptak i skog enn i 2010. Her kan det vere relevant å sjå på tiltak innafør forvaltning av skog, og korleis dette kan bidra til utsleppsreduksjon.

Klimarisiko

Vi oppmodar kommunen også til å vurdere kvar klimarisiko kommunen kan vere utsett for, både fysisk, overgang, ansvar, gjennomføring og grenseoverskridande. Kommunen er ein viktig aktør i arbeidet mot eit lågutsleppsamfunn, og arbeidet med dette er vesentleg for å minimere overgangsrisikoen for mellom anna næringslivet. Oversikt frå kommunalbanken viser at fleire næringar i kommunen har høg- eller svært høg alvorsgrad innan overgangsrisiko.

Kommunen si rolle

Klimaomstilling er eit leiaransvar, og ikkje eit ansvar som skal vere avhengig av lokale eldsjeler. Fylkeskommunen har utarbeida ei liste med tiltak for å redusere utslepp i kommunen. For å nå klima- og miljømåla kan det offentlege bidra gjennom innkjøp. Dette har kommunen inkludert under innsatsområdet: Fruktbare tettstader, nr. 4, bokstav h i tabellen. Kommunen er ein stor innkjøparar, og kan på denne måte etterlyse varer og tenester som tek omsyn til klimautfordringane.

Kommunen skal utarbeide klimabudsjett, og dette er eit bra tiltak for å arbeide med reduksjon av klimagassutslepp. Her er det viktig at det blir kopla til det årlege budsjettthjulet. Dette sikrar oppfølging og rapportering knytt til klimamåla som blir sett.

Innovasjon og næringsutvikling

Inntrykket er at kommunen jobbar godt med innovasjon og næringsutvikling. De er opptekne av skaparkraft, og i tillegg av å vere miljømedvitne generelt. Det kan vere endå meir tydeleg kopling mellom desse to, grøn næringsutvikling/grøn omstilling av næringsutvikling. Det ligg for så vidt til grunn, men kunne vore løfta/tydeleggjort endå meir. Vi viser til regional plan for innovasjon og næringsutvikling, som nyleg har vore til høyring.

Vi oppmodar i tillegg til å vere ambisiøse når det gjeld jordvern, gjerne i form av ein arealstrategi knytt til jordvern. Gjerne enda meir offensive her enn det kommunen har lagt til grunn, som etter slik vi forstår det er meir knytt til «gjenbruk» av jordressursane.

Mobilitet og kollektiv

Folkehelse og deltaking er løfta fram som viktige satsingsområde, og det skal leggast til rette for at lokalsamfunna skal innby til aktivitet og sosiale møte. Mellom anna er utvikling av tettstader med kompakt sentrumsstruktur, gode ferdselsårer og tiltak for å redusere biltrafikk trekt fram som viktige grep for å nå måla om livskvalitet, skaparkraft og miljømedvit. I eit folkehelseperspektiv er også eit tilgjengeleg kollektivtilbod ein viktig faktor for å sikre deltaking også for grupper utan privatbil.

Samfunnsdelen viser til ei rekke prinsipp som skal leggast til grunn for arealdelen og sikre ønska utvikling. Fleire av prinsippa er knytt til arealeffektiv bygging, berekraftig mobilitet og planlegging

som har fokus på nærleik til gang-sykkeltilbod og kollektivpunkt. Ein slik utvikling vil vere i tråd med dei statlege planretningslinjene for samordna bustad, areal, og transportplanlegging (BATP). Vi meiner planforslaget på ein god måte viser korleis berekraftig og trygg mobilitet skal inngå i arealplanarbeidet. Det er viktig at kommunen følgjer intensjonane og prinsippa i samfunnsdelen i vidare arealplanlegging og utvikling av kommunen.

Kultur, idrett og inkludering

Vi viser til kulturlova §1 om offentlig styresmakt sitt ansvar for å fremje og legge til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd.

Planstrategien for kommunen viser ein prioritert kommunedelplan - fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Denne er gjeldande frå 2019 og skal reviderast i 2023. Dei tre tidlegare kommunane har utarbeidd kvar sin kulturminneplan, vi saknar status for desse i den nye kommunen. Utover dette er det ikkje planlagt eller skissert andre gjeldande planar for kulturfeltet. Vi forventar difor at den overordna kulturplanlegginga i kommunen vert gjort i kommuneplanen sin samfunnsdel.

Framlegget til samfunnsdel er oversiktleg og fint presentert på utfordrarbygda.no. Kommunen skal ha ros for ein lett tilgjengeleg presentasjon av ulike tema. Det er likevel fint at det også finst ein pdf som viser eit heilskapleg dokument.

Under samfunnsmålet miljømedvit er klima, miljø vist som premis for alt ein gjer. Vi saknar kulturarvperspektivet som eit naturleg tema under dette samfunnsmålet. Kulturarv tek opp i seg mykje av FN sin berekraftstenking og skapar ein identitet for lokalsamfunna.

Under satsingsområde best på oppvekst saknar vi fokus på kommunen sine eigne tilbod innan den kulturelle grunnmuren. Korleis kan ein utvikle og styrke kulturskule, kulturhus og møteplassar, bibliotek, den kulturelle skulesekken til å bidra til gode oppvekstvilkår. Korleis kan kommunen samhandle med frivillig sektor og profesjonell kunst og kultur til å utvikle eit best mogleg samfunn for alle?

Vi forventar at inkludering og integrering er eit tema i samfunnsdelen. Det er viktig å skape inkluderande og opne lokalsamfunn, med brei deltaking i samfunn- og arbeidsliv. Kommunen deltek i prosjektet Sogn for alle der ein satsar heilskapleg på integrering av innvandrarar. Vi saknar ei heilskapleg tilnærming til inkludering og integrering av særlege grupper i samfunnsplanen.

Kommunen har eit høgt fokus på ein aktiv livsstil og tilrettelegging for idrett og friluftsliv har eit høgt fokus i planen, her er ein godt dekkja i tillegg til ein eigen kommunedelplan for området.

Samfunnsdelen bør ha arealstrategiar for å sikre friluftsområde og viktig kulturmiljø for allmenta.

Økonomi: Saka har ingen verknader for fylkeskommunal økonomi.

Klima: Samfunnsdelen til kommuneplanen har ingen direkte verknader på målet om å redusere utsleppa av klimagassar i Vestland. Men, planen er med på å setje føringar for det vidare planarbeidet i kommunen, inkludert handlingsdel med økonomiplan, og kan på det viset vere med å påverke i kva grad kommunen vil verte i stand til å bidra til å nå klimamålet.

Folkehelse: Samfunnsdelen til kommuneplanen er med på å sjå dei ulike verksemdsområda til kommunen i samanheng, og medverke til at det vert lettare å jobbe tverrsektorielt med folkehelse og inkludering.

Utviklingsplan for Vestland 2020-2024: Planutkastet er tufta på FN sine berekraftsmål, men tek ikkje utgangspunkt i Utviklingsplan for Vestland, og det er påpeikt i uttalen. Men, planutkastet tek opp og diskuterer eit breitt utval av ulike samfunnsoppgåver, og er eit grunnlag for kommunen til å utvikle gode tenester og eit framtidsretta Vestland.

Konklusjon

Kommunen har lagt fram eit plandokument som er kortfatta og oversiktleg. Det er lett å få innblikk i korleis kommunen tenkjer, og kva dei ønskjer med arbeidet. Vi har i vår uttale innspel til mellom anna koplinga mellom samfunnsdelen og handlingsplanen/økonomiplanen, klima, jordvern, stadutvikling/senterstruktur, mobilitet/kollektiv og kultur, idrett og inkludering. Vi vil oppmode kommunen til å legge Utviklingsplan for Vestland til grunn i det vidare planarbeidet, slik at kommunale og fylkeskommunale mål og strategiar i størst mogleg grad går i same retning.